

Inleiding

Het jaar 1990 was voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen een productief jaar. Naast de natuurlijke groei van de bestanden als gevolg van de partijactiviteiten van het afgelopen jaar, breidden de collecties zich ook in de diepte uit door enkele grote schenkingen van historische stukken. De hoeveelheid te verwerken materiaal nam daarmee navenant toe. Ook de dienstverlening vormde zoals gebruikelijk een hoofdbestanddeel van de werkzaamheden van het DNPP, mede naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen die in maart 1990 werden gehouden. Ook in publicitair opzicht was 1990 een vruchtbaar jaar. Rond de raadsverkiezingen en na het verschijnen van het *Jaarboek 1989* werd in regionale en landelijke media aandacht aan het DNPP besteed. Ook verscheen er een aanzienlijk aantal publikaties van de hand van individuele medewerkers. Verder organiseerde het DNPP samen met anderen een landelijk symposium over de Vrijzinnig-Democratische Bond, dat zich in een ruime belangstelling mocht verheugen.

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform het reglement van het DNPP (art. 7, 8, 9 en 10) werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege t.b.v. het DNPP ingesteld. Op 1 januari 1990 waren de leden de volgende:

- prof.dr. M.G. Buist, op voordracht van de Faculteit der Letteren;
- prof.mr. J.J. Vis, op voordracht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid;
- prof.dr. P. Valkenburgh, op voordracht van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen;
- drs. G.W.H. Heynen en
- dr. J.M. van Boetzelaer (voorzitter), beiden op voordracht van de Bibliothecaris;
- prof.dr. I. Lipschits en
- dhr. J.F.H.M. Lammers, beiden als andere deskundigen in de zin van art. 9 van de regeling DNPP;
- mr. W.R.H. Koops, Bibliothecaris, adviserend lid.

Het Wetenschappelijk Adviescollege kwam in het verslagjaar éénmaal plenair bijeen, op 31 oktober. Op deze bijeenkomst werd afscheid genomen van de heren Buist en Koops. De heer Buist maakte sinds zijn

benoeming in 1980 onafgebroken deel uit van het Adviescollege. De heer Koops had als Bibliothecaris van de Universiteit eveneens vanaf 1980 *qualitate qua* zitting in het Adviescollege, als adviserend lid. Door de voorzitter werd hen lof toegezwaaid voor hun inzet voor het DNPP gedurende het decennium dat zij van het Adviescollege deel hadden uitgemaakt. De plaats van de heer Koops werd ingenomen door de nieuwe Bibliothecaris van de Universiteit, dr. A.C. Klugkist.

Op de vergadering van 31 oktober werd door het Adviescollege het voorstel van het College van Bestuur besproken inzake de toekomstige positionering van het DNPP. In deze notitie, die door het College van Bestuur in december 1988 was toegezegd, werd voorgesteld het DNPP geheel onder de Universiteitsbibliotheek te laten ressorteren, waardoor de Bibliothecaris de eindverantwoordelijkheid voor zowel het beheersmatige als inhoudelijke aspect zou krijgen. Het Wetenschappelijk Adviescollege zou met betrekking tot de wetenschappelijk-inhoudelijke facetten van het DNPP voortaan advies uitbrengen aan de Bibliothecaris. De taakstelling van het DNPP bleef in de nieuwe opzet ongewijzigd. Na ampele discussie, waarin de heer Klugkist namens het College van Bestuur een toelichting gaf, ging het Wetenschappelijk Adviescollege akkoord met het ontwerp-reglement.

Beheer

Nadat het Wetenschappelijk Adviescollege zich over de toekomstige positie van het DNPP had gebogen (zie hierboven), vond op 12 december over deze aangelegenheid een gesprek plaats met het personeel van het DNPP. Door de heer Klugkist werd het ontwerp toegelicht, waarna ook het personeel met de voorstellen instemde. In 1991 zal de Universiteitsraad zich nog moeten uitspreken over het voorstel van het College van Bestuur.

Het exploitatiekrediet bleek in 1990 voor het eerst sinds jaren toereikend, nadat het door de Universiteitsbibliotheek tot f 30.000 was verhoogd en het cumulatieve tekort was weggewerkt. Extra inkomsten werden verkregen door in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen een samenwerkingsverband aan te gaan met het *Nieuwsblad van het Noorden* (zie ook onder 'speciale activiteiten').

Personeelsformatie

In 1990 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:
mevr. M. Dallinga - secretaresse (1,0 fte)
dr. A.P.M. Lucardie - wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)
mevr. M. Nieboer - documentaliste (0,5 fte); vanaf 1 februari
mevr. I.M. Noomen - documentaliste (0,5 fte)

drs. G. Voerman - Hoofd a.i. (1,0 fte)

In de vacature die was ontstaan na het vertrek van mevrouw drs. A.A. Koeneman werd op 1 februari voorzien met de aanstelling van mevrouw M. Nieboer. Mevrouw Dallinga volgde gedurende het verslagjaar de 'Voortgezette Opleiding Bibliotheken (GO-D)' van de Stichting Gemeenschappelijke Opleiding voor Archief, Bibliotheek, Documentatie en Informatiebewerking te Den Haag. Hierdoor was het secretariaat het afgelopen jaar één dag per week onbezet. De heer Voerman fungeerde gedurende het gehele verslagjaar als waarnemend Hoofd.

Van maart tot augustus werd door drs. P.A.G.M. Pot vrijwilligerswerk op het DNPP verricht. Op dezelfde basis maakte in november drs. L.H.M. Osterholt een aanvang met het ordenen van archieven van liberale organisaties. Ook drs. J. Hippe verrichtte dit jaar weer vele diensten voor het DNPP. In januari beëindigde de heer M. Brinkman, student politicologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, zijn stage op het DNPP. In juni rondde mevrouw A. Huisman, studente aan de Rijkshogeschool Groningen - studierichting Bibliotheek- en Documentaire Informatie (BDI) - haar stage af. Op 8 oktober begon de heer J.F. Bos, student aan dezelfde studierichting, aan zijn stage. De heer G.M. Lutter, vierdejaars student aan de BDI, startte in november met zijn afstudeeropdracht, het opzetten van de automatisering van het Partij Data Systeem. Van maart tot juni hield mevrouw N. Koetsier, studente aan de Rijkshogeschool IJsseland te Deventer - studierichting BDI - zich in het kader van haar stage op het DNPP bezig met de ordening van het landelijk archief van de Jongerenorganisatie voor Vrijheid en Democratie (JOVD).

Dienstverlening

De dienstverlening die steeds een groot beslag op de arbeidstijd legt, vindt gewoonlijk op drieërlei wijze plaats: rechtstreeks aan gebruikers die ter plaatse de bestanden raadplegen; als reactie op schriftelijke verzoeken en als reactie op telefonische verzoeken. Het aantal gebruikers dat het DNPP in 1990 bezocht lag op ruim 900. Het aantal gebruikers dat uitsluitend schriftelijk dan wel telefonisch om informatie vroeg bedroeg dit jaar eveneens circa 900. De groep gebruikers bestond grotendeels uit doctoraalstudenten van verschillende disciplines, maar ook HBO-studenten, leden van politieke partijen, journalisten, leraren en leerlingen van middelbare scholen en anderen deden een beroep op het Centrum.

Dienstverlening vond ook plaats door middel van ondersteuning van onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'relaties met instellingen en het onderwijsveld'). Medewerking werd tevens verleend aan een artikelenserie in het *Nieuwsblad van het Noorden* met

betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen (zie ook onder 'speciale activiteiten').

Documentatie

De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en de overige collecties wordt verwezen naar de in het najaar van 1987 gepubliceerde *Beschrijving van de collecties van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen* (naar verwachting zal hiervan in 1991 een herziene editie verschijnen). Een globale aanduiding is hier echter wel op zijn plaats. In 1990 werden op het DNPP de volgende bestanden bijgehouden en uitgebreid:

1. *systematische bibliografie*, waarin artikelen van en over partijen uit alle partijbladen en opinieweekbladen en voorts uit enkele dagbladen en wetenschappelijke tijdschriften, alsmede boeken en brochures worden verwerkt. De belangrijkste hoofdrubriek 'A' van de bibliografie is sinds 1978 per partij in 29 subrubrieken onderverdeeld naar beleidsterreinen, interne partijaangelegenheden en biografische informatie over politici. De hoofdrubriek 'B' van deze systematische bibliografie handelt over theoretische aspecten van partijvorming en politieke systemen. In de hoofdrubriek 'E' wordt literatuur ontsloten over ideologieën en maatschappijvisies, die niet zonder meer aan een specifieke partij in de hoofdrubriek 'A' gerelateerd kan worden (zie ook 'automatisering'). De hoofdrubrieken 'C' en 'D' betreffen gepubliceerde resultaten van opinieonderzoeken respectievelijk de politieke partijen in Groningen (zowel lokaal als provinciaal).
2. *handbibliotheek*, waarin overzichts- en achtergrondwerken van en over politieke partijen. In 1982 werd dit bestand opgezet. De handbibliotheek is beperkt van opzet en omvat geselecteerde werken, die evenals de overige bestanden niet worden uitgeleend, maar wel ter plaatse raadpleegbaar zijn. Eind december 1990 omvatte de handbibliotheek circa 1250 titels.
3. *brochurecollectie*. Bij dit bestand, dat eveneens in 1982 werd opgezet, wordt naar volledigheid gestreefd. Dat wil zeggen: alle door partijen of verwante organisaties gepubliceerde brochures, nota's en rapporten worden aangeschaft. Eind december 1990 omvatte de brochurecollectie 2700 titels. Vanzelfsprekend worden alle brochures ontsloten via de systematische bibliografie.
4. *knipselbestand*, waarin op basis van vier dagbladen (NRC-Handelsblad, De Volkskrant, Trouw en Nieuwsblad van het Noorden) relevante artikelen per partij chronologisch worden geordend.

5. *collectie dag- week- en partijbladen*. Het DNPP bezit vanaf 1973 een uitgebreide collectie ingebonden of op microfiche gefotografeerde dagbladen (7 landelijke, 4 regionale), opinieweekbladen (in 1990: 6) en partijbladen. Zeker bij de laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid.

6. *geluidsarchief*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijcongressen.

7. *affiche-collectie*. In 1986 is begonnen de groeiende hoeveelheid affiches systematisch te ordenen, te fotograferen en te ontsluiten. Eind 1990 bezat het DNPP ruim 800 verschillende affiches van politieke partijen. In het verslagjaar werden 50 affiches gefotografeerd en ontsloten. Tegen betaling kunnen negatieven en/of afdrukken ter beschikking worden gesteld.

8. *archivalia*. De laatste jaren ontvangt het DNPP regelmatig archivalia van partijen en particulieren. Per 31 december 1990 had het DNPP de volgende, voor onderzoek beschikbare, collecties in beheer:

- J.G. Bettink (comité-Oud/oprichting VVD; 1947-1948)
- B. de Boer (D66; 1967-1986)
- R.A.P. van den Bree (EVP; 1979-1971)
- H. Dekker (PPR; 1967-1971)
- J.M. Drees (DS'70; 1970-1983)
- Dr. W. Drees (DS'70; 1970-1983)
- DS'70 (partijarchief; 1970-1983)
- mr. H.C. Dresselhuys (Vrije Liberalen en Vrijheidsbond; ca. 1915-1926)
- JOVD (landelijk archief; 1970-1985)
- JOVD-afdeling Groningen (1952-1984)
- Liberale Studenten Vereniging Nederland (1963-1976)
- A.J. Meerburg (D66; 1968-1974)
- D. Ploeger (socialisme, anarchisme, PSP; ca. 1900-1975)
- PSP-afdeling Groningen (1957-1990)
- PSP-gewest Groningen (1973-1981)
- A. Russchen (DS'70; 1970-1983)
- J. Schilthuis (VDB; 1919-1946)
- N.F.I. Schwarz (D66; 1967-1974)
- dr. G. Taal (over Nederlands liberalisme; ca. 1900-1956)
- dr. G. Taal (VVD; 1950-1974)
- VDB-afdeling Amsterdam (1945)
- VVD (inclusief archiefstukken inzake LSP en PvdV; ca. 1900-1986)

In verband met de beperkende voorwaarden, die soms aan de toegang van een archiefcollectie zijn gesteld, verdient het aanbeveling bij

raadpleging van tevoren contact op te nemen. Vanaf 1988 is het in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke toestemming voor de raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP en in een enkel geval ook van de archiefschenker. Hiertoe zijn speciale formulieren beschikbaar.

9. *overig*. Zonder uitputtend te zijn noemen we hier nog enkele bestanden:

- het Partij Data Bestand (PDS)
- collecties Statuten, Reglementen, Jaarverslagen en Programma's
- personenbestand
- congresstukken (congressen, partijraden, algemene ledenvergaderingen)

Om deze bestanden, vooral de systematische bibliografie, ook voor een vroege periode op specifieke deelterreinen zo volledig mogelijk te maken, worden bibliografische projecten opgezet. In het verslagjaar werd aan drie van dergelijke projecten gewerkt. Afgezien van het al langer lopende '*de PvdA en het buitenlands beleid 1946-1991*' zette de heer Voerman zijn werkzaamheden voort aan de bibliografie betreffende het Nederlandse liberalisme, die zal worden uitgegeven in samenwerking met de Prof.Mr. B.M. Teldersstichting, het aan de VVD gelieerde wetenschappelijke bureau. De heer Freriks maakte aanzienlijke vorderingen bij het opstellen van een bibliografie over de PSP. Deze bibliografie zal in samenwerking met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) worden gepubliceerd.

De verwerking van schenkingen van documentatie- en archiefmateriaal is zeer arbeidsintensief. Als aanvulling op de eigen bestanden werd van het IISG te Amsterdam een grote schenking brochures van onder andere de SDAP, CPN en PSP ontvangen. In het verslagjaar werden ook weer diverse archieven van personen en partijen ontvangen. Zo deponeerde de 'Stichting Rottumerberaad' - die zich onder meer ten doel stelt archieven van oud-leden van het Hoofdbestuur van de JOVD te verzamelen - de eerste persoonlijke collecties op het DNPP. Van het vergelijkbare 'Liberaal Archief Groningen - Mr. H.S. Siebers en Ir. A. Voet Stichting' ontving het DNPP archivalia betreffende afdelingen in de provincie Groningen en van de Kamercentrale Groningen in depot. Verder werden de archieven van de afdelingen Groningen van de PSP en de PPR ontvangen, alsmede enkele naoorlogse stukken van de afdeling Amsterdam van de VDB, afgestaan door de heer P.J. van Sloten, Dr. R. Braams, oud-Tweede Kamerlid voor de VVD, en drs. A. van Stuijvenberg, één der oprichters van DS'70, schonken hun persoonlijke collecties. Als aanvulling op zijn op het DNPP gedeponeerde archief droeg dr. W. Drees (DS'70) een tweede deel van zijn archief over aan het DNPP, geordend door drs. J. Pfaff. In de loop van 1990 werden diverse supplementen op het VVD-archief over de periode 1982-1986

ontvangen en grotendeels geordend. De bijgewerkte plaatsingslijst is elders in dit Jaarboek opgenomen. In het verslagjaar werd ook het landelijk archief van de JOVD geordend.

Automatisering

In 1986 is - na geruime tijd van voorbereiding - een begin gemaakt met de automatisering van de DNPP-bestanden. Titelbeschrijvingen voor de systematische en alfabetische bibliografie worden verwerkt met behulp van de computer. Deze verwerking vindt plaats via het systeem van PICA, het samenwerkingsverband van de wetenschappelijke bibliotheken. Per 31 december 1990 waren circa 8.400 titels verwerkt. Vergeleken bij 1989 liep in het verslagjaar het aantal ingevoerde titels terug, hetgeen vooral moet worden toegeschreven aan de structurele onderbezetting van het secretariaat. Ook het vertrek van mevrouw I. Heijs per 1 januari 1990, die zich als vrijwilligster in 1989 met de retrospectieve invoer van al eerder in het manuele systeem ontsloten titels had beziggehouden, deed zich hier gelden.

In 1987 werd een begin gemaakt met het Online Retrieval Systeem (ORS). Dit systeem, waarin door gerichte zoekopdrachten de gewenste bibliografische gegevens kunnen worden verkregen, kwam in 1990 'bedrijfsklaar'. Naar verwachting zal het ORS in 1991 voor (institutionele) gebruikers beschikbaar komen. In verband met het opzetten van het ORS werd de nodige tijd gestoken in het opstellen van een gebruikershandleiding en het verder ontwikkelen van de thesaurus van trefwoorden die in het DNPP-bestand voorkomen. Naast het geautomatiseerde systeem blijft overigens het manuele systeem (de kaartenbakken) voorlopig gehandhaafd. Verder werd in 1990 de tijdschriftencollectie van het DNPP doorgelicht. Partijperiodieken die nog niet waren opgenomen in PICA werden alsnog via dit geautomatiseerde bestand ontsloten.

Onderzoek en publikaties

Behalve de documentatie en de dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. In 1990 werden verschillende - meestal elders geïnitieerde - onderzoeksprojecten door het DNPP ondersteund:

- Bibliografie betreffende het Nederlandse liberalisme, verzorgd in samenwerking met de Prof.Mr. B.M. Teldersstichting. Naar verwachting zal deze bibliografie in 1991 verschijnen.
- Bibliografie betreffende de Pacifistisch-Socialistische Partij (PSP),

verzorgd in samenwerking met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG).

- Documentatiearbeid ten behoeve van het *Compendium voor politiek en samenleving in Nederland* (onder redactie van H. Daalder en C.J.M. Schuyt).
- 'Ricerca C.N.R. Gli statuti dei partiti politici Europei 1870-1950'; onderzoeksproject gecoördineerd door het Dipartimento di Politica, Istituzioni, Storia (Università degli Studi di Bologna).
- 'Research Project on Western-European Communism'; onderzoeksproject gecoördineerd door S. Courtois (Centre d'Etude, d'Histoire et de Sociologie du Communisme; Université de Paris X, Nanterre) en M. Waller (Department of Government; University of Manchester).
- 'Party Organization and Organizational Adaptation in the Last Third of the Twentieth Century'; onderzoek gecoördineerd door P. Mair (Rijksuniversiteit Leiden) en D. Katz (University of Baltimore).
- Onderzoek fusieproces Groen Links 1990-1992; gecoördineerd door dr. W.H. van Schuur (Vakgroep Sociologie van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen).

Naast de hierboven vermelde ondersteuning van onderzoeksprojecten hebben individuele medewerkers van het DNPP geparticipeerd in onderzoeken en deelgenomen aan wetenschappelijke congressen, onder andere: European Consortium for Political Research (Bochum), Politicologen-etmaal (Enschede), seminar over het West-Europese democratisch-socialisme en het Oost-Europese socialisme, georganiseerd door de Japanse Tokai-Universiteit (Vedbaek, Denemarken), 'Research Group on Western-European Communism (Manchester, Parijs), VDB-symposium (Amsterdam), Contemporanistendag (Utrecht).

Verskillende onderzoeksresultaten werden vastgelegd in schriftelijke stukken. Het *Jaarboek DNPP 1989* werd in april gepubliceerd, waaraan in de media aandacht werd besteed. In dit Jaarboek en daarbuiten verzorgden de staffleden van het DNPP in 1990 de volgende papers en publikaties:

- A.P.M. Lucardie, 'A Stage in Moral Development?', in: L. Allison, ed., *The Utilitarian Response. The Contemporary Viability of Utilitarian Political Philosophy*. Londen, 1990, blz. 57-73.
- A.P.M. Lucardie, 'Politici in de periferie. Een verkennend onderzoek naar partijen aan de rand van het politieke systeem', in: *Jaarboek 1989 DNPP*. Groningen, 1990, blz. 126-143.
- Paul Lucardie, 'Heeft Groen Links een ideologische grondslag?', in: *Evangelie en Politiek*, 1 (1990), 1 (mei), blz. 8, 12.

- Paul Lucardie, 'Dalende opkomst is geen incident', in: *CD/Actueel*, 10 (1990), 14 (28 juli), blz. 4-5.
- A.P.M. Lucardie, 'Confederation: Canada's Past and Europe's Future?' Paper presented at the All-European Canadian Studies Conference. Den Haag, oktober 1990 (samen met J. van der Harst).
- A.P.M. Lucardie, 'Erwtensoep zonder worst: over de ideologische grondslag van Groen Links', *Socialisme en Democratie*, 47 (1990), 11 (nov.), blz. 314-316.
- Paul Lucardie, 'Kroniek van de Nederlandse politiek in 1990', in: *Staatscourant*, 19 december 1990, blz. 5.
- Paul Lucardie, 'De mogelijkheden voor links-socialistische politiek in de jaren negentig', in: *Achter de zeewering*. Cahier nr. 3. Groningen, 1990, blz. 10-12.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Kroniek 1989. Overzicht van de partijpolitieke gebeurtenissen van het jaar 1989', in: *Jaarboek 1989 DNPP*. Groningen, 1990, blz. 15-59.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Politieke wegwijzer voor de gemeenteraadsverkiezingen Groningen 1990', in: *Nieuwsblad van het Noorden*, 9 maart 1990, blz. 13.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Raadsverkiezingen Groningen: de programma's', in: *Nieuwsblad van het Noorden*, 14 maart 1990, blz. 11.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Verkiezingsuitslag goed resultaat CDA', in: *Nieuwsblad van het Noorden*, 23 maart 1990, blz. 12.
- A.P.M. Lucardie en G. Voerman, 'The extreme right in the Netherlands. The centrists and their radical rivals'. Paper presented at the ECPR Joint Sessions. Bochum, april 1989.
- A.P.M. Lucardie en G. Voerman, 'Extreem-rechts in Nederland. De Centrumdemocraten en hun radicale rivalen'. Deel I, in: *Namens. Tijdschrift over vertegenwoordiging en democratisch bestuur*, 5 (1990), 5/6 (aug.), blz. 22-27.
- A.P.M. Lucardie en G. Voerman, 'Extreem-rechts in Nederland. De Centrumdemocraten en hun radicale rivalen'. Deel II, in: *Namens. Tijdschrift over vertegenwoordiging en democratisch bestuur*, 5 (1990), 7 (sep.), blz. 4-8.
- G. Voerman, 'Klein Links en de nieuwe sociale bewegingen', in: *Jaarboek 1989 DNPP*. Groningen, 1990, blz. 163-188 (samen met M. Brinkman en B. Freriks).
- G. Voerman, 'DS'70 in de bestanden van het DNPP. Overzicht van het archief- en documentatiemateriaal betreffende de politieke partij Democratisch Socialisten '70', in: *Jaarboek 1989 DNPP*. Groningen, 1990, blz. 189-196.
- G. Voerman, "The state oppresses.." Alpha and Omega of Dutch

- social democratic theory of the state'. Paper presented at the Seminar 'Socialism and Democratic Socialism. Present and Future'. Tokai University European Center, Vedbaek (Denemarken), maart 1990.
- G. Voerman, 'Van Klein Links naar Groen Links. Hoe CPN, PSP en PPR van kleur verschoten', in: *Namens. Tijdschrift over vertegenwoordiging en democratisch bestuur*, 5 (1990), 2 (mrt.), blz. 34-39.
  - G. Voerman, 'A drama in three acts. The relations between communism and social democracy in the Netherlands since 1945'. Paper presented at the Conference on Communist Parties and the Trade Unions, East and West. Manchester, mei 1990.
  - Gerrit Voerman, 'Een anatomische les: de congressen van de CPN ontleed', in: *Tijdschrift voor sociale geschiedenis*, 16 (1990), 2 (mei), blz. 182-199.
  - G. Voerman, 'The tricks of illusionist De Groot. The crisis in the CPN after the Second World War'. Paper presented at the Seminar of the Research Group on Western-European Communism. Parijs, december 1990.
  - G. Voerman, 'A drama in three acts. The relations between communism and social democracy in the Netherlands since 1945', in: *The Journal of Communist Studies*, 6 (1990), 4 (dec.), blz. 103-123.
  - G. Voerman, 'Het einde van een politieke koorddans. De overgang van de VDB naar de PvdA'. Bijdrage gehouden op het symposium 'De VDB tussen liberalisme en sociaal-democratie'. Amsterdam, 24 november 1990.
  - G. Voerman, 'Humanisten, sluit de rijen', in: *Intermediair*, 26 (1990), 45 (9 nov.), blz. 65.
  - G. Voerman, 'Carel Victor Gerritsen', in: *Biografisch woordenboek van het socialisme en de arbeidersbeweging in Nederland. Deel IV*. Amsterdam, 1990, blz. 62-65.
  - G. Voerman, 'The political scene', in: *Netherlands Country Report. Analysis of economic and political trends every quarter*. Londen, 1990, 1, blz. 8-9; eveneens in nrs. 2, 3 en 4.

Relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Van alle partijen ontving het DNPP - deels gratis - periodieken, brochures, nota's en rapporten. Van sommige partijen werden ook archivalia ontvangen. Het DNPP participeert in het landelijk Postdoctoraal Opleidingsprogramma Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis (een zogeheten 'AIO-netwerk'). De heer Lucardie onderhield namens het DNPP de contacten met de

Stichting Burgerschapskunde te Leiden.

In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast werden in 1990 door medewerkers van het DNPP ook gastcolleges gegeven en cursussen verzorgd of ondersteund. De heer Voerman gaf in het voorjaar een inleiding over de bestanden van het DNPP voor studenten van het Instituut van Geschiedenis. De heer Lucardie verzorgde onder andere op 19 januari een inleiding voor Groen Links over de ideologische grondslag van deze nieuwe partij en op 24 maart een voordracht over 'de mogelijkheden voor een links-socialistische politiek in Nederland' voor Links Forum. Op 29 september sprak hij voor de Kamercentrale Groningen van de VVD over het liberalisme buiten de VVD. Het DNPP ondersteunde de organisatie van een PAO-cursus 'Politiek en Democratie', waarin de heer Lucardie in januari een college verzorgde.

Speciale activiteiten

In samenwerking met Studium Generale Groningen werd door het DNPP in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen in Groningen een debat tussen de lijsttrekkers georganiseerd, dat op 19 maart plaatsvond. Voor enige honderden toehoorders discussieerden drs. Y.H. Gietema (PvdA), mr. dr. A.H.M. Dölle (CDA) en drs. J. Evenhuis (VVD) onder voorzitterschap van drs. G. Voerman (DNPP) in het Academiegebouw. In verband met de raadsverkiezingen verzorgde het DNPP voor het *Nieuwsblad van het Noorden* een serie artikelen, waarin de programma's van de deelnemende partijen werden toegelicht en de verkiezingsuitslag werd geanalyseerd.

Op 24 november werd in Amsterdam een symposium gehouden over de Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB). De organisatie was in handen van de Werkgroep Sociaal-Democratische Geschiedenis van de Wiardi Beckmanstichting (het wetenschappelijk bureau van de PvdA), het Documentatiecentrum Nieuwste Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam en het DNPP. In de bijdragen van de heer J. Harmsen, drs. R.A. Koole, prof. dr. P. de Rooy, drs. H. Spijkerman en drs. G. Voerman werd ingegaan op de bijzondere plaats die de VDB in het vooroorlogse politieke bestel heeft ingenomen tussen liberalisme en sociaal-democratie. Het symposium werd afgesloten met een forum bestaande uit prof. mr. E.C.M. Jurgens (PvdA), H.J.L. Vonhoff (VVD) en mr. J. Kohnstamm (D66), die zich bogen over de vraag welke van de door hun vertegenwoordigde partijen zich heden ten dage de rechtmatige ideologische erfgenaam van de VDB mag noemen. De bijeenkomst werd door ongeveer 125 personen bezocht. Een bundel met alle bijdragen van het symposium zal in de loop van 1991 onder redactie van het DNPP verschijnen.